FRA MIRKO ČOVIĆ

ŠTO JE SVETO PISMO?

11791

FRA MIRKO ČOVIĆ

ŠTO JE SVETO PISMO?

Salzburg 1959

Izdanje „Caritas Croata“

Dopuštenjem redovničkih i crkvenih starješina: Franjevački provincijalat, Beč, 11. 5. 1959.; Biskupski Ordinarijat, Linz, broj 2371/59.

KAZALO

	Strana
Uvodna riječ	5
1. Sveto Pismo, knjiga nad knjigama	7
2. Sveto Pismo je riječ Božja	12
3. Kanon svetih knjiga	18
4. Knjiga, iz koje govori Bog	24
5. Knjiga, koju je ljudima Bog kazivao u pero	28
6. Povijesna knjiga	33
7. Knjiga o djelima Božjim	37
8. Stari Zavjet — knjiga priprave	41
9. Novi Zavjet — knjiga objave	45
10. Smisao Svetoga Pisma	49
11. Knjiga čovječja	53
12. Glad za riječju Božjom	57
Dodatak:	
Kako treba čitati Sveto Pismo	61

UVODNA RIJEČ

Naša novija emigracija i stari iseljenici i uopće svi Hrvati po svijetu mogu se smatrati sretnima, što im je omogućeno nabaviti čitavo Sveto Pismo na hrvatskome jeziku. Pred par godina (1953.) izišao je u Madridu Novi Zavjet u prijevodu vrhbosanskog nadbiskupa dra. Ivana Šarića, a sada se tiska takodjer u Madridu (bit će gotov u kolovozu 1959.) u izdanju Knjižnice „Osvit" njegov prijevod čitava Svetog Pisma i Starog i Novog Zavjeta. U Salzburgu, u Austriji, u nakladi „Caritas Croata" izlazi naskoro iz tiska Novi Zavjet (bez poslanica) u prijevodu dra. Franje Zagode. Izdanje će biti u malom džepnom obliku, uvezano u plastiku, a cijena će mu biti tako umjerena, da će ga moći svatko kupiti. Pred nekoliko godina najavljen je i prijevod Svetoga Pisma od hercegovačkog franjevca o. Gracijana Raspudića.

Kako se iz gornjega vidi, pruža se našim ljudima po svijetu lijepa prigoda da uzmu u ruke i čitaju najčitaniju knjigu svijeta: Sveto Pismo. U naše vrijeme sve se više širi zanimanje za Sveto Pismo, pa je radosna činjenica, da ni mi nismo isključeni iz toga općega svjetskog pokreta. Danas se više ne gleda na Sveto Pismo kao na priče za djecu i pobožne ljude, nego kao na knjigu, kojoj je sam Bog početnik i koja nam pruža sve istine, koje su nam potrebne za spasenje, drugim riječima: to je knjiga, koja sadrži objavu Božju ljudima.

Sveto Pismo je vrlo stara knjiga, napisana u raznim vjekovima, od različitih ljudi, u dalekim zemljama, pa je potrebno da se pripravimo za čitanje

te najsvetije knjige. Kako se danas pišu tumačenja i uvodi za knjige starih pisaca Homera, Vergilija, ili Dantea i Goethea, tako je isto nužno, prije negoli uzmemo u ruke knjige Svetog Pisma, da proučimo bar u najkraćim potezima: što je Sveto Pismo, gdje je nestalo, kada, tko ga je napisao, koja mu je svrha, kako se odnosi prema povijesti i prirodnim znanostima i slično.

Da Hrvatima po svijetu dadem takav kratak uvod ili pripravu za čitanje Svetog Pisma, izdajem, uz pomoć „Hrvatskog Karitasa", ovu knjižicu, koja u dvanaest poglavlja govori o svim tim pitanjima. Knjižica je sastavljena (najprije su članci izlazili u „Glasniku Srca Isusova i Marijina", u godini 1958.) prema knjizi glasovitog francuskog pisca i dobrog poznavaoca Svetog Pisma Danijela Ropsa: „Što je Sveto Pismo" njemački prijevod: Was ist die Bibel?, francuski izvornik: Qu'est-ce que la bible?). Ostavljen je njegov naslov kao i naslovni pojedinih poglavlja, a cijeli sadržaj je sasvim slobodno preradjen.

Preporučam svim Hrvatima, da naruče ovu knjigu, da je dobro prouče (a ne samo jednom pročitaju), a onda će im čitanje Svetoga Pisma, pogotovu onoga Staroga Zavjeta, biti mnogo razumljivije i susrest će pri čitanju mnogo manje poteškoća od onoga, koji nepripravljen uzme u ruke Sveto Pismo. Ako ova knjižica bilo kome u tome pomogne, postigla je svoju svrhu.

Linz, 19. travnja 1959.

Pisac

1.

Sveto Pismo, knjiga nad knjigama

Sveto Pismo možemo mirne duše nazvati knjigom, na kojoj se temelji sva naša uljudba. To je knjiga, koja nam govori o Bogu, o čovjeku i o svim važnijim dogadjajima ljudske povijesti. Što više, u njoj čitamo, kako se Bog objavio ljudima; u njoj nalazimo njegove riječi i njegova djela. Sveto Pismo nam pomaže da možemo prodrijeti bar do neke mjere u veličinu Božju i u njegova otajstva. U toj knjizi možemo upoznati i čovjeka sa svim njegovim dobrim i zlim svojstvima. Nitko nas ne može bolje od te svete knjige naučiti, kako ćemo služiti Bogu i postići svoju vremenitu i vječnu sreću, jer je ona prepuna duhovne hrane i neiscrpiv izvor svake mudrosti.

Umjetnost i književnost crpu nepresušivu snagu baš iz Svetoga Pisma. Da nema Svetoga Pisma, ne bismo imali ni uzvišenih katedrala ni drugih djela velikih kipara i slikara. Književnici su uzimali i uzimaju sadržaje za svoja umjetnička djela iz Svetoga Pisma; i ono će ostati i dalje izvor, koji će natapati književna djela i pokoljenja, koja će iza nas doći.

Francuski pjesnik Paul Valéry rekao je jednom, da su uglavnom tri temelja zapadne uljudbe: grčki duh, rimski red i židovsko-kršćanska vjera. Ako se bilo koji od tih temelja zabaci ili sruši, prijeti pogibelj čitavoj zgradi. U stvari, najjači je temelj Sveto Pismo, u kojemu je pohranjena židovska i kršćanska nauka o Bogu i o odnosima Boga i čovjeka. Ali je Sveto Pismo rašireno i čitano ne samo

na Zapadu i u Evropi, nego i u Africi i u Aziji i drugim dijelovima svijeta. Kako je njegova nauka pomogla bijelcima da se domognu vodeće uloge u svijetu, tako isto ima crna i žuta rasa njemu zahvaliti, da su se digli iz ropstva i počeli uljudjivati i dolaziti do svojih prava i kao pojedinci i kao države.

Već sami nazivi, kojim nazivamo te svete knjige, kao Pismo, Sveto Pismo, Biblija, — pokazuju, da je to jedinstvena knjiga, sveta knjiga, da je to knjiga nad knjigama, koja mora imati veliko značenje u našemu životu. Naziv „biblija" potječe od feničkoga grada Byblos, gdje se u velikoj starini, prije Krista, prodavo papir (od papirus, listovi za pisanje i tiskanje). Svaka knjiga na papiru iz Byblosa zvala se biblion, ali je taj naziv naš zemljak sv. Jeronim u četvrtom vijeku uzeo za Sveto Pismo. To je skup od manjih 73 knjižica, koje govore o svetim stvarima, a opet zajedno čine takovu cjelinu, da se zaista može govoriti o jednoj knjizi ili o Svetomu Pismu.

Tko pomno čita čitavo Sveto Pismo, vidjet će, da sve one različite knjige Staroga i Novoga Zavjeta sačinjavaju jednu cjelinu, koja se sastoji u tome, da ljudima stavi pred oči glavne istine vjere i objavu Božju, koja se odnosi na spas čovječanstva. To je Božja knjiga ili Božje pismo, napisano doduše ljudskom rukom, ali vodjenom nevidljivom rukom Božjom i njegovim duhom, riječju: Božja obavijest nama ljudima.

Razumljivo je, da je Sveto Pismo najčitanija knjiga na svijetu. Ne može se ni približno utvrditi, koliko je primjeraka Svetoga Pisma na svijetu.

Možda po prilici oko dvije milijarde primjeraka, a godišnje se tiska u raznim jezicima oko dva miliona primjeraka. U mnogim zemljama danas svaki gost u svojoj hotelskoj sobi nalazi na stolu knjigu Svetoga Pisma.

I u starini je Sveto Pismo imalo veliko značenje. Pobožna priča veli, da je Ptolomej sabrao 72 učenjaka, koji su imali prevesti sve svete knjige sa židovskoga na grčki jezik. Posebno je značenje dobilo Sveto Pismo, kad su se k svetim knjigama Staroga Zavjeta priključile i knjige Novoga Zavjeta, koje nam govore o Kristu, o ustanovi Crkve i o prvim vremenima njezina života. Dugo stoljeća knjige Svetoga Pisma prepisivale su se rukopisom. Taj su posao najčešće obavljali redovnici po samostanima. Oni su u tim rukopisima pokazali posebnu umjetnost pisanja i slikanja. Kad je u 15. stoljeću Gutenberg izumio tiskanje knjiga, opet je Sveto Pismo bila prva knjiga, na kojoj je usavršavao umjetnost tiskanja i koju je najprije tiskao.

Danas je Sveto Pismo prevedeno na sve jezike svijeta. Točan broj jezika, na koje je prevedeno Sveto Pismo, ne može se reći. Računa se, da je prevedeno na tisuću jezika. U najnovije je vrijeme prevedeno i na jezik Eskima. I ako je naše vrijeme označeno kao materijalističko, ipak se najviše tiska i širi Sveto Pismo, koje danas čitaju i najneznatiji narodi i narodići.

Mora se priznati, da je u posljednjih nekoliko stoljeća bilo jenjalo zanimanje za Sveto Pismo, pogotovu otkada je Luther otpao od katoličke Crkve i za sobom poveo velik dio njemačkoga naroda. On je stavio kao temelj svoje nauke i vjerskog života

čitanje i svojevoljno tumačenje Svetoga Pisma. Bilo bi opet krivo misliti, da je Luther prvi počeo isticati značenje svetih knjiga za naš duhovni život. Poznato je, na pr., da je od godine 1450., otkako su se počele tiskati knjige, pa do 1520., kad ga je on počeo prevoditi na njemački jezik, bilo tiskano samo u Njemačkoj 150 izdanja na latinskom i 17 prijevoda Svetoga Pisma na njemačkome jeziku. Mi znamo, da su kod nas već sveta braća Ćiril i Metod prevodili svete knjige na naš jezik, a poslije su to nastavili njihovi učenici.

Istina, veći dio izdanja Svetoga Pisma u staro vrijeme bio je u rukama svećenika i učenjaka, a puk je tada rijetko posizao za tom svetom knjigom. Pad vjerskog i ćudorednog života bio je uzrokom i nezanimanja za svete knjige. To je bio i razlog Lutherova uspjeha, jer je on isticao važnost Svetoga Pisma za kršćanski život.

Lutherovi sljedbenici ili protestanti učinili su nažalost neoprostivu pogriešku, što su zabacili opću predaju Crkve u tumačenju svetih knjiga, a dali su maha vlastitom tumačenju. Oni su za temelj vjerskog i ćudorednog djelovanja stavili svojevoljno tumačenje Svetoga Pisma, a zabacili Crkvu i njezino tumačenje, koje se temelji na tisućgodišnjoj predaji. Zato su se toliko udaljili od glavnih vjerskih istina.

Sveto Pismo nije lako tumačiti. Davno je napisano, u dalekim zemljama, pa je zato Crkva naredila, da katolici ne smiju čitati knjiga Svetoga Pisma, koje nemaju posebna tumočenja odobrena od Crkve, jer je lako upasti u zablude, tko nije dovoljno naoružan za ispravno razumijevanje Duhom Svetim

nadahnutih knjiga. Svako Sveto Pismo mora imati na drugoj strani crkvenu dozvolu (tako zvani „Imprimatur", što znači: smije se tiskati). Tako na pr. mi ne smijemo čitati ni držati Bibliju, koju izdavaju u Londonu ili u Americi, a preveli su je Vuk Karadžić i Dj. Daničić.

U posljednjih nekoliko desetljeća zanimanje za Sveto Pismo neprestano raste. To se ima zahvaliti i nekim papama, koji su u svojim službenim pismima isticali značenje Svetoga Pisma za naš duhovni život. Bili su to pape: Leon XIII., Benedikt XV. i Pio XII. Već dulje vremena postoje posebne ustanove, kojima je cilj proučavanje i širenje Svetoga Pisma. U Rimu je Biblijska komisija, koja rješava sva pitanja o svetim knjigama, zatim Biblijski institut u Rimu, koji vode isusovci i Biblijska škola u Jerusalemu, koju vode dominikanci.

Danas nam svima Crkva dovikuje: Čitajte Sveto Pismo! Ima posebnih duhovnih pokreta, koji imaju za zadaću širenje, čitanje i tumačenje svetih knjiga. Naročito se ističe za duhovni život Sveto Pismo Novoga Zavjeta, koje se može po svemu svijetu dobiti na svim jezicima uz vrlo nisku cijenu, tako da ga može svatko kupiti.

2.

Sveto Pismo je riječ Božja

Kad danas uzmemo knjigu Svetoga Pisma, ne smijemo misliti, da je baš onakova izišla iz usta Božjih ili iz pera Duhom Svetim nadahnutih pisaca. Svete su knjige nastajale u različitim vjekovima; različita su sadržaja, ali ipak čine jednu cjelinu, one su, naime, riječ Božja, upućena nama ljudima, i one su temelj naše vjere. Dok prevrćemo po Svetome Pismu, i ne mislimo, kako je ono, što je u njemu napisano, bilo kroz stoljeća samo govorena riječ Božjih glasnika, preko kojih je Bog tu svoju riječ upućivao svima nama.

Najprije su proroci i Božji ljudi tu riječ govorili svojim suvremenicima; ona je išla od usta do usta, mnogi su je znali napamet, a tek je kasnije bila i napisana. Da je tako nastajalo Sveto Pismo, pogotovu ono Staroga Zavjeta, dokazom nam je oblik, u kojemu je sastavljeno. Pjesme, poslovice, uzrečice, mudre izreke, ponavljanje istih riječi ili misli — sve je to znak, da su to ljudi usmeno predavali od naraštaja do naraštaja. Na taj isti način nastale su i druge stare knjige na Istoku, kao na pr. muslimanska sveta knjiga „Koran". Stoga je shvatljivo, da takove knjige sadrže u sebi mnogo pojedinosti iz života, iz povijesti i društvenih prilika onoga naroda, u kojem su nastale. One nisu izraz jednog pisca, već jednog naroda. Zato je i njihov način prikazivanja neposredniji, življi i slikovitiji negoli je to kod književnika pojedinaca.

Dakako, nama, koji gotovo svi znamo čitati i

pisati i koji mnogo i štošta čitamo, ne ide u glavu, kako se kroz vjekove sačuvao nepokvaren tekst, što ga je Duh Sveti nadahnuo bogobojaznim ljudima, koje mi nazivamo svetim piscima. Uslijed mnogog čitanja naše je pamćenje oslabilo, jer se oslanjamo samo na tiskanu riječ. Stari su narodi, koji su uglavnom bili nepismeni, znali naizust stranice i stranice. Sjetimo se naših narodnih guslara, koji su tisuće i tisuće stihova znali pjevati, koje su samo jednom čuli. Spominjem i primjer naših seljaka u Bosni, koji su slušanjem nedjeljnih evandjelja toliko poznavali sveti tekst, da su svećenika upozorili na svaku izmjenu. To je snaga govorene riječi, koja nažalost sve više gubi od svoga značenja.

Usmena predaja u svetim knjigama jasno se opaža, kako smo već rekli. Zato je služio ritam i u prozi, igre riječi i mnogo drugih pjesničkih ukrasa, koji su išli za tim, da olakšaju pamćenje onoga, što im je bilo rečeno. Lijep nam primjer u tom pogledu daju i psalmi Davidovi.

U nekim primjerima znamo sasvim sigurno, da je bila najprije govorena riječ, a onda je kasnije bila napisana. Proročanstva Jeremije proroku propovijedana su i govorena više od dvadeset godina prije negoli su bila napisana. Tako je isto i s drugim proročkim knjigama, pogotovu s Pjesmom nad pjesmama.

To u prvom redu vrijedi za knjige Staroga Zavjeta, ali i novozavjetne knjige, tako na pr. evandjelja, išle su godinama od usta do usta, dok nisu dobile svoj konačan oblik, koji im je dao dotični pisac. Djela apostolska i gotovo sve poslanice nastale su izravno iz pera svetoga pisca ili su bile u

pero nekome govorene. Zato se i u knjigama Novoga Zavjeta vidi trag pričanja i usmene predaje. Pa kad su i imali svete knjige napisane, opet su posizali za usmenom predajom, jer je to življe i više se čovjeka doimlje. Iako imamo knjige o najnovijim dogadjajima, opet volimo, da nam ih netko priča, jer nas to jače dira. Tako je bilo i sa svetim dogadjajima. Sveti biskup Papija, iz Hijeropolisa u Frigiji, u drugom vijeku (130. godine) veli, da je za svetu predaju najvažnije „živa i govorena riječ", a sv. Irenej se ponosio time, što je slušao sv. Polikarpa iz Smirne, koji je bio učenik sv. Ivana Evandjelista. Da se u pričanje mogla uvući i koja pogrješka ili koja netočnost, to je razumljivo, zato su bila i napisana sveta evandjelja, koja su imala služiti kao temelj i pravilo Kristova života i djelovanja.

Za nas je ipak važno da znamo, kako je Sveto Pismo dobilo današnji oblik, drugim riječima, kako su i kada napisane svete knjige. Za Stari Zavjet se to ne može točno odrediti. Neke starozavjetne knjige napisane su i uredjene za vrijeme proroka Ezekije, za vrijeme Jozue knjige Mojsijeve, ali konačan oblik starozavjetnih knjiga nastao je u šestom vijeku prije Krista, kad su se Židovi vraćali iz egipatskog sužanjstva. Ono, što je Nehemija učinio za kameni hram u Jerusalemu, to je na duhovnom polju učinio Ezdra, koji je bio pisac, pravnik i bogoslovac. On je dao da se napišu ili skupe sve svete knjige, i to dao narodu kao najveću svetinju. To je Sveto Pismo Staroga Zavjeta.

Za Novi Zavjet nam je lakše utvrditi postanak i razvoj. Najprije je i za četiri evandjelja služila kao temelj usmena predaja. Spomenuti biskup Papija veli,

da je bivši carinik Matej prvi sastavio knjigu „o riječima i djelima Gospodnjim", i to na aramejskom jeziku, koji možemo nazvati narječjem židovskoga jezika. Tim jezikom je govorio i Krist i apostoli. Sv. Matej iz Kafarnauma u Galileji napisao je svoje evandjelje oko godine 50. do 55. Drugo evandjelje po vremenu napisao je sv. Marko oko godine 55. do 62. Sv. Marko je bio podrijetlom Židov, ali je poslije po uzgoju postao Grk, a bio je učenik sv. Petra. On je napisao svoje evandjelje po pripovijedanju sv. Petra, i to na grčkom jeziku, ali na pučkom grčkom jeziku za one Grke, koji su se nalazili u Rimu. U isto po prilici vrijeme došao je u Rim i jedan drugi pisac evandjelja, a to je sv. Luka. On je pratio sv. Pavla na njegovim putovanjima. Luka je bio po zanimanju liječnik i vrlo naobražen čovjek. On je skupljao usmenu predaju iz prve ruke, dok je bio još u Jerusalemu. Drži se, da je čak vodio o tome razgovore i s Bl. Djevicom Marijom. Evandjelje sv. Luke napisano je isto na grčkom jeziku, ali odličnim stilom i jezikom, kakvim se služio sv. Pavao i njegovi poznanici i prijatelji. Kad je Matej vidio velik uspjeh dvaju evandjelja na grčkom jeziku, koji je u prvoj Crkvi bio ono, što je danas latinski, i on je svoje evandjelje preveo na taj jezik izmedju godine 64. i 68. poslije Krista. Posljednje, četvrto evandjelje, napisao je na temelju vlastitih uspomena i razmatranja sv. Ivan Apostol, vjerojatno u Efesu oko godine 96. do 98.

Dakle, Sveto Pismo napisano je najvećim dijelom starim židovskim jezikom, koji je i danas službeni jezik njihove vjere i nauke kao kod nas latinski, zatim na aramejskom, koji je bio posebno narječje,

može se reći živi ili govorni židovski jezik za vrijeme Kristovo i nekoliko stoljeća iza njega. Taj se jezik sve više širio, pa je valjda radi toga i Ezdra naredio da se skupe i napišu svete starozavjetne knjige na starome židovskome jeziku. Grčkim jezikom, koji je u Kristovo doba bio poznat kao jezik nauke, napisane su osim 2. knjige Makabejaca, sve knjige Novoga Zavjeta. Ne smijemo se čuditi, jer je grčki jezik do 4. vijeka bio službenim jezikom Crkve. Tek od toga vijeka uvodi se latinski jezik za bogoslužbu (svetu misu).

Jasno je, da su se svete knjige sve do izuma tiska samo pisale, i to ili na sljepljenim vlakancima od stabla papirosa (odatle i potječe ime našemu papiru) ili na posebnoj koži od životinja, koja se nazivala pergament. Knjižice, tako napisane, savijale su se u valjak, kao što je kod Židova i danas u službi Božjoj.

Mi nemamo nijednu knjigu Svetoga Pisma u izvornom obliku, nego samo u prijepisima. Ali to vrijedi i za sve ostale knjige staroga klasičnog svijeta. Imamo na stotine i stotine primjeraka Staroga Zavjeta, a na stotine tisuća primjeraka Novoga Zavjeta. Postoji posebna znanost, koja proučava sve te stare rukopise, da iznadje i utvrdi najbolji i najispravniji rukopis. Zahvaljujući Duhu Svetomu i brižljivosti starih pisaca i crkvenih otaca možemo ustvrditi, da je Sveto Pismo, kako mi danas imamo, djelo Duha Svetoga i da se u njemu nisu dogodile znatne izmjene. Godine 1947. nadjeni su vrlo stari rukopisi Staroga Zavjeta, stari nekoliko vjekova prije Krista, pa koliko se do sada može reći, sasvim su blizu izvorniku, koji mi posjedujemo. Tu se radi

o Izaiji proroku u dva primjerka i o nekim dijelovima Postanka.

Najstarija dva primjeraka Novoga Zavjeta iz 4. vijeka čuvaju se u Vatikanu i u britanskom muzeju u Londonu. Po mjestu nalaska zovu se „vatikanski" i „sinajski" (na brdu Sinaju).

Danas je prevedeno Sveto Pismo na više od tisuću jezika. Prvi prijevod bio je iz židovskoga u grčki, jer Židovi u Egiptu više nisu znali dobro svoj jezik, pa su prema predaji 72 učenjaka preveli ga na grčki, koji im je bio poznatiji. Sv. Augustin misli, da su i ti prevodioci bili vodjeni Duhom Svetim, da ne pogriješe u radu.

Evandjelja su odmah nakon svoje objave bila prevedena na sirski i latinski jezik. Naš zemljak po rodnom mjestu, sv. Jeronim (živio od 347. do 420. godine), prvi je preveo cijelo Sveto Pismo na latinski jezik, i taj se prijevod zvao i danas se zove „Vulgata" (pučki prijevod ili prijevod na pučkom latinskom jeziku). Jeronim je na poticaj svoga prijatelja pape Damaza sve to izvršio živeći kao pustinjak u jednoj špilji blizu betlehemske špilje. Njegov je latinski jezik živ, slikovit, tako da su ga odmah prihvatili i pûk i Crkva.

3.

Kanon svetih knjiga

Sveto Pismo sastoji se od mnogo različitih knjiga, koje su napisane u raznim vjekovima, od raznih pisaca, na različit način, s različitim namjerama, — a ipak sve te različite knjige čine jednu cjelinu. Unutarnji sadržaj i način pisanja pojedinih knjiga tako je različit, da se običan čovjek može u tome, da se tako reče, metežu i izgubiti. Zato Crkva traži, da katolici čitaju Sveto Pismo s tumačenjima, koje je ona odobrila. Jedino s dobrim tumačenjima i razjašnjenjima možemo lako shvatiti glavnu misao vodilju svetih knjiga. Sve svete knjige veže jedna misao, pa tko uzme samo pojedinu knjigu ili pojedino poglavlje ili pojedine rečenice, taj ne će nikada ući u duboko i uzvišeno značenje Svetoga Pisma.

Sveto Pismo Staroga Zavjeta je povijest jednoga naroda, ali ne običnoga, nego izbranog naroda, koji je imao pomoći i poslužiti, da se izvrši nacrt Božji za otkupljenje ljudskoga roda.

Mi se danas lako snalazimo u čitanju i navodjenju Svetoga Pisma. Lako nadjemo svako mjesto, koje nam je potrebno. Ako negdje nadjemo napisano Jer. 7, 15, Mt. 11, 17 — to znači, da moramo tražiti knjigu Jeremije proroka 7. poglavlje, 15. redak, a ono drugo znači: Evandjelje po Mateju, u 11. poglavlju, u 17. retku. Čitavo Sveto Pismo je podijeljeno u knjige, svaka knjiga u poglavlja, a ova opet u rečenice ili retke. To vrlo olakšava upotrebljavanje Svetoga Pisma.

Knjige se dijele po dogadjajima, koje opisuju, kao

Knjiga kraljeva, Knjiga postanka, Poslanica Rimljanima, ili po imenu pisaca: Jeremija, Izaija, Matej, ili po glavnoj osobi, o kojoj se tu govori, knjiga o Tobiji, o Jobu, Ruti i t. d.

Podjela svetih knjiga na poglavlja nije tako stara, kako bi se mislilo. Ona potječe iz početka 13. stoljeća. Učinio ju je glasoviti engleski učenjak i kardinal Stjepan Langdon. Odmah je bila od svih učenjaka usvojena, pa su je uzeli čak i Židovi za svoje knjige Staroga Zavjeta.

Podjela na retke je još mladja, nije stara ni 400 godina. Ispočetka je to učinjeno radi olakšice slagarima pri tiskanju Svetoga Pisma, a onda je ostala u upotrebi zauvijek. I ta razdioba je vrlo korisna i danas čak i nužna.

Svakako, najvažnija i najtemeljitija je podjela svetih knjiga na Stari i Novi Zavjet. U latinskom je jeziku za našu riječ „zavjet" riječ testamentum (oporuka). Razni jezici imaju različita značenja te riječi „testamentum". Ona označuje obvezu, obećanje, savez, vezu, a odatle i naša riječ: zavjet. Prema tome svete knjige čine savez izmedju Boga i odabranoga naroda, a poslije izmedju Boga i čovjeka ili Boga i ljudi uopće. Drugim riječima, Stari i Novi Zavjet su ugovor izmedju Boga i čovjeka o uzajamnim vezama, zakon (tako su naši stari tu riječ i uzimali za današnju zavjet) u saobraćaju izmedju Boga i ljudi. Dakle, Stari i Novi Zavjet znači stari i novi ugovor, stari i novi savez, a možemo to nazvati i oporukom, koju nam je Bog ostavio, a naročito njegov sin, poslije svoje smrti, jer smo tom oporukom postali baštinici kraljevstva nebeskoga.

Svaki od glavnih dijelova Svetoga Pisma, Stari i

Novi Zavjet, ima točno odredjeni broj knjiga, koje je Crkva, čuvarica Kristove nauke, odredila kao službene svete knjige. To je tako zvani kanon. „Kanon" je riječ grčkoga podrijetla, a znači pravilo, skup svetih knjiga. Već su klasični pisci tu riječ kanon uzimali kao stalno pravilo, pa su nazivali kanon vjere, što se moralo vjerovati, kanon ćudoredja, kako se moralo živjeti, kanon umjetnosti, kanon predaje i t. d. Dakle, svete knjige su u kanonu ili su kanonske, ako sadrže nauke, koje su potrebne za vjerovanje i djelovanje. Poslije je riječ „kanon" značila zbirku knjiga, u našemu slučaju zbirku svetih knjiga. Sv. Atanazije veli na pr. za knjigu „Pastir" u polovici četvrtog stoljeća, da ne spada u kanon, da ne spada u Sveto Pismo. Poslije je taj naziv usvojen općenito, pa kanon znači one svete knjige, koje su napisane posebnim nadahnućem Duha Svetoga.

Godine 1546. crkveni sabor u Trentu odredio je točno i poimenice, koje se knjige nalaze u svetom „kanonu", i to 45 za Stari Zavjet, a 27 za Novi Zavjet. Njihov se broj više ne može mijenjati ni povećavati.

Kanon Staroga Zavjeta, prema tridentinskom saboru, čine 45 knjiga, a to su ove: Postanak, Izlazak, Knjiga levitska, Brojevi, Knjiga zakona (svih pet knjiga zajedno čine Petoknjižje Mojsijevo), Knjiga Jozuina, Knjiga sudaca, Knjiga o Ruti, dvije knjige o Samuelu, dvije knjige o kraljevima, dvije knjige dnevnika, Knjiga o Ezdri, o Nehemiji, o Tobiji, o Juditi, o Esteri, dvije knjige Makabejaca, Knjiga Job, Knjiga psalama, Izreke Salamunove, Crkvenjak, Pjesma nad pjesmama, Knjiga mudrosti, Knjiga Si-

rahova, zatim knjige proroka: Izaije, Jeremije, Baruha, Ezekijela, Danijela, Ozeja, Joela, Amosa, Abdije, Jone, Miheja, Nahuma, Habakuka, Sofonije, Zaharije i Malahije.

Židovi od tih 45 knjiga priznaju svetima samo 38. Za njima su se poveli poslije i protestanti. Knjige, koje ne priznaju Židovi i protestanti, jesu: Knjiga o Tobiji, o Juditi, Knjiga mudrosti, Propovjednik, Knjiga o Baruhu i dvije knjige Makabejaca. Razlog zašto te knjige Židovi ne priznaju je u tome, što one nisu sačuvane na židovskom, nego samo na grčkom jeziku.

Mi katolici opet svih 45 knjiga dijelimo po sadržaju u četiri veće skupine: Petoknižje (Židovi to zovu zakon ili tora), povijesne knjige (od Jozue do braće Makabejaca), knjige propovjedalačke (od Knjige Jobove do Propovjednika)te knjige prorokâ (od Izaije do Malahije).

Kako su židovski svećenici ili rabini došli do izbora svetih knjiga, teško je točno reći. Već su u 6. stoljeću prije Krista za Jozije i svećenika Helcije primljene knjige Mojsijeve kao svete knjige. Nazvane su i knjiga zakona. Od petoga stoljeća postoji već stalan popis svetih knjiga, koje su se čitale i tumačile u sinagogama. Taj je posao, kako smo već rekli, izvršio Ezdra. Poslije su tim knjigama pridružene i knjige proroka. Kod Židova i ne možemo govoriti o točno odredjenom popisu ili kanonu, jer nije bilo takove ustanove, kakvi su crkveni sabori, koji točno odredjuju pojedine odredbe, koje se tiču vjere ili ćudoredja.

Kršćani su primili za svete knjige one, koje navodi ili spominje Krist ili apostoli. Nije ni u prvoj

Crkvi bilo jasno, što spada u kanon, a što ne. Dok su istočni sveti oci više naginjali da priznaju samo one knjige, koje su priznavali i Židovi, dotle su zapadni oci bili širokogrudniji. Oni su priznavali i one knjige, koje su Židovi zabacili kao kanonske. Ali već u četvrtom, petom stoljeću čitava Crkva ima onaj isti kanon, koji imamo i mi danas.

Što se tiče knjigâ Novoga Zavjeta, u tome se slažu i katolici i protestanti (evangelici). Jedina je razlika, što protestanti za ,,Poslanicu sv. Pavla Židovima" tvrde, da je on nije napisao. Broj knjiga Novoga Zavjeta i za katolike i za protestante i za pravoslavne jednak je: 27. U Novome Zavjetu imamo tri skupine knjiga: povijesne knjige (evandjelja po Mateju, Marku, Luki i Ivanu i Djela apostolska), poučne knjige (14 poslanica sv. Pavla i 7 ostalih apostola: Petra, Ivana, Jakova i Jude Tadeja), i na koncu jedina proročka knjiga: Otkrivenje sv. Ivana apostola.

Crkva ju čuvala svete knjige kao oči u glavi. Jaka je bila predaja od apostolskih vremena. Koliko je u tome poslu bila oprezna i ljubomorna, neka posluži samo jedan primjer. Crkveni pisac Tertulijan piše, da se oko godine 200. pojavila knjiga s naslovom: ,,Djela sv. Pavla". Počelo se odmah sumnjati u vjerodostojnost te knjige, te se je i brzo pronašlo, da ju je sastavio neki svećenik, koji je odmah bio riješen crkvene službe.

Dvije oznake morale su imati knjige, da su se smatrale svetim knjigama: morale su biti općenite, u svim kršćanskim općinama (katoličke), i da potječu iz Kristova doba ili apostolskih vremena.

Kanon svetih knjiga već je u drugom stoljeću bio konačan i odredjen.

Kad je govor o popisu svetih knjiga, moraju se spomenuti i apokrifi ili knjige, koje pišu o dogadjajima kao i Sveto Pismo i nose i imena svetih pisaca, ali nisu nadahnute Duhom Svetim, nego su većinom napisane od ljudi, koji su htjeli da zadovolje znatiželji pobožnih osoba, pa obično pišu o tajnama ili istinama, o čemu se ne govori u Svetome Pismu. Takih apokrifnih ili krivih evandjelja imamo mnogo, a nastola su u prvim vjekovima. Postoje evandjelja po Jakovu, Petru, Nikodemu i drugima. U srednjemu vijeku ljudi su vrlo rado čitali takove apokrifne knjige. Trag toga čitanja sačuvao s i do naših dana u raznim pobožnim običajima. Tako na pr. prikazivanje magarca i vola u jaslicama potječe iz izvještaja jednog apokrifnog evandjelja. Danas takove knjige nitko ne čita, ali u se staroj umjetnosti sačuvali mnogi elementi, koji su uzeti iz tih knjiga. Protestanti zovu i onih 7 knjiga Staroga Zavjeta, koje nisu priznali kao službeno Sveto Pismo, apokrifima. Za nas su katolike i te sve gore nabrojene knjige riječ Božja, svete knjige, koje moramo često čitati i duboko cijeniti.

4.

Knjiga, iz koje govori Bog

Za sve svete knjige Svetoga Pisma, koje smo nabrojili u prošlom poglavlju, mi katolici tvrdo vjerujemo i moramo vjerovati, da su napisane posebnim nadahnućem Duha Svetoga, da su to knjige Božje, kako to i sami nazivi pokazuju: svete knjige, sveto pismo, božanska knjižnica. Pred nekoliko godina (1943.) izdao je papa Pio XII. svečano pismo, koje počinje riječima: „Nadahnućem Duha Svetoga", u kojemu kao neprevarljiv Učitelj tvrdi, da su sve knjige Svetoga Pisma napisane po Božjem nadahnuću.

To je danas tvrda nauka naše vjere (dogma), koju moramo smatrati istinom, koja je od Boga objavljena. Sveto Pismo je, dakle, knjiga, iz koje progovara sam Bog. I Židovi su bili uvjereni, da su svete knjige objavljena riječ Božja. Kao što su bili sigurni, da su oni bili izabran Božji narod, tako su isto vjerovali, da su odnosi izmedju njih i Boga napisani u svetim knjigama, koje sadrže objave Božje Abrahamu, Mojsiju, prorocima, kojima je Bog otvoreno naredio, da napišu njegovu riječ. Jednom je Bog Jeremiji proroku rekao: „Ja stavljam moje riječi u tvoja usta." Židovski svjetovni pisac i učenjak Josip Flavije veli za svete knjige, da su napisane posebnim „dahom" Božjim.

Tu istinu, u koju su bili uvjereni Židovi, isticali su i Krist i apostoli tvrdeći na više mjesta, da je Bog govorio ljudima i da su oni „gonjeni Svetim Duhom" to dalje pričali i napisali. Od Kristovih vremena, preko sv. Pavla, crkvenih otaca, općih

sabora, pa do najnovije svečane tvrdnje u enciklici „Nadahnućem Duha Svetoga" — uvijek je u Crkvi bilo stalno uvjerenje, da su sve knjige Svetoga Pisma napisane po nadahnuću i zaštiti Božjega duha i da zato zadrže neprevarljivu istinu.

Dakako, ne smije se misliti, da su svete knjige kao takove pale s neba na zemlju ili da je Duh Sveti držao pisce za ruku, dok su ih pisali. Sv. Toma tumači nadahnuće (inspiraciju) ovako: Duh je Sveti začetnik tih knjiga, a ljudi su bili njegovo orudje, sredstvo. Papa Leon XIII. još potanje to tumači: Nadahnuće se sastoji u nadnaravnom nagonu, koji je svete pisce poticao, koji im je davao pobudu, koji je uz njih bio, dok su pisali, tako da su pisali ono i onako, kako im je Duh Sveti dao da pišu. Kod sastavljanja tih knjiga sudjelovali su i Bog i ljudski razum i volja pisaca, koji su pisali Božju istinu, kako im je bila nadahnuta.

Pogrješno je misliti, da su sveti pisci pisali u nekom zanosu, u nesvijesti, kako to tvrde Grci za svoju proročicu Pitiju. Nije im Bog ili Duh Sveti ni šaptao doslovno u uši, što će pisati, kako to vidimo na nekim slikama ili kipovima, kako andjeli šapću evandjelistima, što su imali napisati. To su umjetnici htjeli izraziti slikovito sudjelovanje Božje kod sastavljanja svetih knjiga. Duh ih je nadahnjivao, ali je i svaki pisac dao i sebe i svoju osobu, svoje sposobnosti, način mišljenja i izražaja, što danas rečemo: dao je svoj stil.

Za potpuno razumijevanje Svetoga Pisma od naročite je važnosti, da se shvati i prouči baš osobna uloga pisaca u sastavljanju svetih knjiga. Poteškoće, koje su se prije prividno nalazile u svetim knjigama,

u naše su vrijeme potpuno iščezle, otkako je u posljednjih nekoliko desetljeća nauka o Svetom Pismu posebno proučavala pojedine pisce i njihovu ulogu, jer se Bog njima poslužio kao sredstvom.

Sveti pisci nisu začetnici svojih knjiga, kakvi su na pr. pjesnici ili romanopisci. Njih je nadahnjivao i na pisanje poticao duh Božji. Za to imamo očitih dokaza i primjera u Svetom Pismu. U Knjizi Samuelovoj se veli, da je duh Božji sišao na nj, čak je izraz, „da se srušio na nj", da ga je obukao, kako tamo doslovno piše: Bog mi je otvorio oči i uši i on mi je naredio da napišem njegov nalog. „Kad Gospod govori, tko mu se smije usprotiviti", vele proroci Amos i Jeremija. Poznata nam je svima povijest Jone proroka, koji je skupo platio pokušaj, da ne naviješta riječ Božju Ninivljanima. Bježao je, kako on sam veli, pred Bogom, i zato su ga mornari bacili u more.

Bog je na poseban način rasvjetljivao razum svetih pisaca, nekada im i očitovao posebne tajne, kako to čitamo kod Samuela, Danijela, Amosa i drugih. Sv. Pavao veli na jednom mjestu, da je doznao neke stvari (koje su mu bili objavljene), koje mu nije bilo slobodno ni govoriti ni pisati.

Ova tvrdnja odnosi se na cijelo Sveto Pismo. Kad sveti pisac tumači, objavljuje, nagadja, to je isto, kao da to tumači, objavljuje ili nagadja Duh Sveti.

Sveto Pismo je i Božje i ljudsko djelo. Pisci su svetih knjiga ljudi od krvi i mesa, koji su živjeli u svoje doba, bili su članovi svoga društva, pa je teško rastavljati misao od sadržaja. Na pojedine riječi ili izraze ili način izraza ne odnosi se nadahnuće. To Crkva nije nigdje rekla. Ali ipak treba

istaknuti, da i gdjekoje netočnosti u izrazima ili riječima imaju se pripisati ne piscima, već prepisivačima ili prevodiocima.

Nadahnuće je posebno djelo Božje, njegova milost, koja je pisca poticala, vodila, rasvjetljivala, s njim bila za vrijeme pisanja sve do konačnog oblika, ali je osobnost pisca i njegova ćud i slobodna volja ostala. Jedan je pisac lijepo rekao za Sveto Pismo: to je knjiga Božja, to je knjiga čovječja.

5.

Knjiga, koju je ljudima Bog kazivao u pero

Za ispravno razumijevanje Svetoga Pisma neophodno je potrebno upoznati okolnosti, u kojima su ga sveti ljudi, duhom Božjim nadahnuti, sastavili i napisali. Drugim riječima: nužno je da upoznamo zemljopis, povijest i narodopis one zemlje, u kojoj su svete knjige nastale.

Obično je ime za Svetu zemlju Palestina. To nije velika zemlja. Nešto kao kopnena Dalmacija s Hercegovinom zajedno. U njoj imamo obalni pojas uz Sredozemno more, dio, koji se u starini zvao Galileja, a sada čini sastavni dio države Israel, zatim judejska brda, danas glavni dio države Jordanije. U Palestini imamo neobičan prirodni pojav, da je neki dio zemlje mnogo niži od morske razine. Na utoku rijeke Jordana u Mrtvo more ta udubina iznosi 392 metra. Klima je u zemlji dijelom sredozemna, dijelom pustinjska, s kratkim i ugodnim proljećem, dugim i vrućim ljetom i blagom i kišovitom zimom. Palestina je zemlja, gdje uistinu rastu poljski ljiljani, zatim masline, smokve, vinova loza i ostalo južno voće. Stočarstvo je još i danas glavni dio seljačkog gospodarstva.

Položaj Svete zemlje i njime uvjetovane životne prilike i običaji tako su usko povezani sa svetim knjigama, da ih je nemoguće razumjeti, ako to uvijek ne držimo na umu. Kad naš Spasitelj govori, kako mu je žao mnoštva, koje gladno sluša njegove riječi, lako to shvaćamo, kad znamo, da se to zbilo nedaleko Tiberijadskog jezera, gdje su sami brežuljci

i kamenje. Tu se u pravom smislu riječi nije moglo ništa naći ni kupiti, čime bi mnoštvo moglo utažiti glad. Ili, kad spominje vjetar, kiše, ribolov, onda nam je sve to jasnije, ako poznajemo klimatske prilike toga kraja. Možda se danas nama ne kazuje ništa posebno, kad Krist šalje apostole veleći im: „Susrest ćete čovjeka s vrčem vode", a za njih je to bio jasan znak, jer u tome kraju ne nose vodu muškarci, nego isključivo ženske. Tako bismo mogli nabrojiti stotine primjera. Možda nije pretjerano, što je rekao jedan pisac, da je Palestina peto evandjelje, koje popunja ostala četiri.

Ali ne samo da u Svetom Pismu nalazimo pečat zemlje, nego još više i pečat svetih pisaca i njihove duhovne oznake. Mora se odmah reći, da se i kod svetih knjiga kao i kod drugih knjiga u starini ne može točno reći, tko ih je sastavio, jer su takovi duševni radovi često djelo i više ljudi. Dakako, ima i takvih djela, koja nam otvoreno i jasno govore o svojstvima jednog odredjenog pisca. Tako je na pr. pisac knjige Levitske prilično dosadan pravnik, pisac Brojeva vrlo naobražen, pisac knjige Otkrivenja je slab poznavalac grčke gramatike o gradnji rečenica. Nekada susrećemo izrazite sposobnosti pisaca umjetnika. Sastavljač psalama je profinjeni pjesnik kralj David, pisac knjige o Jobu je dubok mislilac i stilist, Jeremija je pravi genij, sv. Pavao je vještak u pisanju uovdnih članaka i t. d.

Kod svakog svetog pisca vidimo njegove osobne oznake. U Novom Zavjetu ta činjenica upada na prvih mah u oči: Marko je priprosta i pučka duša, Luka naobražen čovjek, Ivan naivan i sklon otaj-

stvima, a Matej pošten i pouzdan izvjestitelj dogadjaja, koje je doživio.

I društvena sredina, iz koje su sveti pisci izišli, očituje se u njihovim djelima. Drukčije gleda na stvari oko sebe Ezekijel ili Jeremija, koji su potjecali iz svećeničke obitelji, drukčije na pr. pisac Crkvenjaka Isus ben Sira, koji bijaše običan jerusalemski gradjanin. Pisac knjige o Jobu je svakako ugledan i bogat čovjek; prorok Miheja je negdje iz pokrajine, zato kod njega nalazimo mržnju na velike gradove, u kojima je vidio izvor svega zla. Očita je razlika izmedju dva proroka: Izaije i Amosa. Oba kore ženske radi njihove pretjeranosti u odijevanju i vladanju, samo što Izaija to čini nekako u rukavicama kao gospodin i u granicama uljudnosti, dok Amos, čuvar goveda, čini to na dosta grub način. On za žene na pr. upotrebljava riječ „krava". Knjiga o Juditi sjeća nas slavnih i fanatičnih borba za vrijeme Makabejevića, dok knjiga o Esteri pokazuje, da je nastala u prilikama, u kojima su živjeli raspršeni Židovi u Perziji, gdje su nastale i priče iz Tisuću i jedne noći, na koje nas ta knjiga podsjeća.

Kao i kod drugih književnih djela, i pisci svetih knjiga imali su pri pisanju pred očima onaj krug ljudi, za koje su pisali. Očito se to vidi u Novom Zavjetu. Dok je Isus govorio seljacima i ribarima oko Genezaretskog jezera, služio se riječima i izrazima, koji su im bili dobro poznati. Spominjao je životinje i biljke, koje su bile u tom kraju. Naprotiv, sv. Luka, koji je htio blagu vijest proširiti i u rimskom društvu, mora tumačiti, da je Jordan rijeka, da je Tiberijadsko jezero veliko kao more, i t. d.

Sv. Pavao pišući Korinćanima spominje igre i utrke, jer su oni bili poznati sportaši u to doba.

I najstariji crkveni oci upozoravaju, kako moramo imati na umu sve prigode i okolnosti, u kojima su sveti pisci pisali, ako želimo upoznati pravi smisao njihovih riječi.

Istina je, bit će uvijek teških izraza i rečenica, koje će razni na razne načine tumačiti, jer kako je već jednom rečeno: svete su knjige napisane na tri jezika: na starome književnome židovskom jeziku, na pučko-židovskom ili aramejskom i na pučkom grčkom, tako zvanom „koiné". Svaki od tih jezika ima svoj poseban duh, svoj način izražaja, koji se ne dadu lako prenijeti u naše moderne jezike. U Svetome Pismu izraz srce ne označuje ono, što mi pod srcem razumijevamo. Tamo je srce sjedište misli, a sjedište osjećaja su bubrezi. Dakle izraz: Bog ispituje srce i bubrege znači: Bog ispituje misli i osjećaje. Općenito istočni jezici ne vole točan redoslijed misli, već se više služe slikama i prispodobama.

U novije vrijeme mnogo je pripomoglo za bolje razumijevanje svetih knjiga i od Crkve odobreno mišljenje, da su svete knjige napisane u raznim književnim vrstama (rodovima) i da ih tako treba i tumačiti. Drukčije piše povjesnik, drukčije pripovjedač, a opet drukčije mislilac i pjesnik. Tako isto drukčije treba pristupiti pjesmi, drukčije romanu ili filozofskom ili povijesnom djelu. Svaka književna vrsta ima svoje zakone i svoje načine izražaja.

U Svetom Pismu uz pučko pripovijedanje knjige Postanka susrećemo i političku povijest kraljeva, uzgojne pripovijesti o Ruti, Tobiji i Esteri, skup poslovica, dramatski napisanu knjigu o Jobu, uzvišene

pjesme u Pjesmi nad pjesmama i u Davidovim psalmima. U Starome Zavjetu sve te književne vrste stoje jedna uz drugu. U Novome je slično. Kolike su razlike izmedju Ivanova evandjelja od onih drugih triju, ili izmedju poslanica sv. Pavla i onih ostalih apostola. Pri čitanju Svetog Pisma moramo uvijek paziti, u kojemu je književnom rodu pojedina knjiga sastavljena. Mnogo je teže s onim knjigama Svetoga Pisma, koje su sastavljene u književnim vrstama, koje mi danas ne posjedujemo. Danas nitko ne piše proročanstva ili otkrivenja. Stari Židovi su imali posebnu književnu vrstu, tako zvani „midras", gdje je spojena obrana vjere s poučnim napucima. Kad bismo takova djela mjerili današnjim mjerilima povijesne znanosti, lako bismo upali u bludnju. Kako je danas nama teško tumačiti i razumjeti knjigu Postanka, u kojoj ima i povijesti i narodopisnih crtica i poučnih naputaka, a sve je opet povezano nekom pjesničkom žicom.

Ali uvijek treba imati na umu: Sveto Pismo sadrži istinu i u cjelini i u pojedinim dijelovima. Ali tu istinu pojedina knjiga Svetoga Pisma iznosi na svoj poseban način. Ovdje možemo donijeti riječi službene Crkve, koje je izgovorila preko svog nepogrješivog tumača u papinskom pismu „Ljudskoga roda" (iz godine 1950.), a koje glase: „Tumačitelji svetih knjiga moraju se prenijeti u ona daleka vremena na Istoku i pomoću povijesti, nauke o starinama, narodopisa i sličnih znanosti upoznati i razlikovati razne književne vrste, koje je sveti pisac htio upotrijebiti i koje je uistinu upotrijebio."

6.

Povijesna knjiga

Proučavanje Svetoga Pisma toliko je u posljednjih sto godina napredovalo, da mi danas više ne gledamo na svete knjige kao na zbirku pobožnih i ćudorednih nauka, već kao na pravu povijesnu knjigu, koje su istinitost potvrdila novija povijesna i arheološka istraživanja. Ono, što se donosi u Svetome Pismu, isto je tako istinito i vrijedno kao i oni izvještaji o egipatskim faraonima ili rimskim carevima.

Sveto Pismo je povijest iliti još bolje knjiga uspomenâ jednoga naroda, koji je u njoj na neobičan način ostavio potomstvu sve ono, što je učinio, pretrpio, vjerovao, mislio i čemu se nadao. Ono je obiteljsko stablo židovskoga naroda, na kojemu lijepo možemo pratiti povijest i sudbinu toga naroda kroz dvije tisuće godina: od doba patrijarha do Isusa. I u tome je baš jedinstvenost svih svetih knjiga uza svu njihovu raznolikost.

Pozornica, na kojoj su se odvijali dogadjaji iz života židovskoga naroda, kako nam to opisuje Sveto Pismo, je istočna obala Sredozemnog mora, Mala Azija, Mesopotanija i Palestina, koja se smatra domovinom Židova, a baš na tom istom prostoru dolazili su sa Židovima u vezu svi poznati stari narodi: Kaldejci, Hetiti, Feničani, Egipćani, Asirci, Grci, Skiti i Rimljani, koji se često spominju u svetim knjigama.

Jedan je učenjak jednom rekao: povijest starih naroda piše se mašklinom. Htio je naime reći: što znademo o starim narodima, znamo iz iskopina. To

isto vrijedi i za Sveto Pismo. Najnovije iskopine su dokazale, da mnoga imena i činjenice, o kojima se govori u svetim knjigama, nisu priče, kako su sve donedavna tvrdili protivnici kršćanstva, nego čista povijesna istina. U tome smislu izdane su u posljednje vrijeme dvije knjige: Englez Marston je izdao knjigu: „Sveto je Pismo govorilo istinu" i Nijemac Werner Keller: „Sveto Pismo ipak ima pravo". Obje knjige ističu, kako u Svetom Pismu sve ima svoju povijesnu podlogu, a da to nisu samo pobožne priče. Naročito je mnogo vrijednih iskopina proučila i protumačila „Škola za proučavanje Svetoga Pisma", koju je u Jerusalemu osnovao godine 1890. glasoviti učenjak dominikanac P. Lagrange. Učenjacima iz te škole uspjelo je otkriti pločnik u dvorištu Pilatovu, na kojemu je Krist čekao na osudu; to je tako zvani „Lithostratos". Sad nam je mnogo jasniji povratak Židova u Palestinu preko brda Sinaja, sudbina najstarijeg dosad poznatog grada Jeriha, izvještaji o Josipu u Egiptu, o Abrahamu i t. d.

Novija povijesna nauka, temeljena na iskopinama, otkriva nam sudbinu mnogih gradova, koja nam je dosada bila zagonetna. Neke pojedinosti, običaji, vlastita imena, sada su nam sasvim jasni, dok je prije sve bilo obvijeno tamom. Stari Zavjet spominje češće Hetite; Abraham je od njihova kralja kupio spilju, u koju je zakopao svoju ženu, a tek u najnovije doba doznasmo, da su oni u to vrijeme vladali nekoliko stoljeća u Maloj Aziji i u susjednim zemljama. I povijest Filistejaca, s kojima se borio Samson, pokazuje nam se u sasvim drugom svijetlu, otkako su se našli mnogi crteži iz doba Ramsesa III. o navalama pomorskih naroda.

Neki običaji, koji se spominju u Svetom Pismu, činili su nam se čudni i neobični, jer nismo dovoljno poznavali starinu. Tako na pr. izvještaj, kako je Abraham htio žrtvovati sina Izaka i kako je našao ovna u draču zapletena. Poslije su nadjene mnoge kosti djece u špiljama u Kaldeji i na uzvisinama Palestine, koja su bila žrtvovana. Postojao je i običaj, da se potpuno poruši i opljačka osvojeni grad (pravo „herema"). I zidine Jeriha, koje su otkrivene, potječu od onog najstarijeg grada, koji je vjerojatno poslije osvojenje Jozua zapalio.

Neke dogadjaje iz Svetoga Pisma danas lako razumijemo, kad promatramo suvremenu povijest. Zašto je bježao Abraham iz Ura Kaldejskoga? Tamo je u njegovo vrijeme vladao takav totalitarni sistem (način vladavine), da je rušio sve, što mu je stajalo na putu. Abraham je u stvari tadašnji vjerski i politički izbjeglica, koji nije mogao podnositi stanje, koje je tada vladalo u toj zemlji, kako nam je poznato iz povijesti babilonskog naroda. To isto vrijedi o Josipu i njegovoj braći, koji su ispočetka lijepo gledani, a poslije su bili progonjeni i zlostavljani, kako nam to opširno opisuje Sveto Pismo.

Pa i poglavlja Svetog Pisma o stvaranju prvih ljudi, o grijehu, o potopu nisu više predmet smijeha, kako su to bila pred koje desetljeće za protivnike kršćanstva. Danas imamo dokaze i o kuli babilonskoj i o Noevoj ladji. Iskopine i povijesna istraživanja potvrdjuju istinitost sadržaja svetih knjiga, razjašnjuju mnoge teške tekstove, nad kojima su stari učenjaci dugo i dugo razbijali glavu.

Mora se reći: novija je nauka i utvrdila, da u Svetom Pismu ima i mnogo sličnosti s ostalim starim

knjigama, i u sadržaju i u nauci. Židovski boravak u Egiptu, upoznavanje vjerskih organizacija, mezopotamska nauka o kerubinama i neke perzijske vjerske predaje, — sve je to ostavilo traga i u svetim knjigama. Tome se nije čuditi. Neki zakoni i propisi starozavjetnih knjiga mnogo su slični propisima iz Hammurabijeva zakonika, koji potječe iz drugog vijeka prije Krista, a danas se čuva u Parizu. Krasna ,,Pjesma nad pjesmama'' ima mnogo sličnosti s mnogim svatovskim pjesmama, koje su se našle na obalama Nila.

Nije uvijek jasno, tko je pod utjecajem koga: ili svete knjige imaju nešto od starih knjiga, ili stare knjige iz svetih knjiga. Ali je u jednome velika razlika. U Svetome Pismu nema nigdje ni traga nećudorednosti, bajkama, izopačenim nazorima, mnogoboštvu, a toga su pune sve stare svjetovne knjige. Svetome Pismu nije svrha da nas poučava u povijesnim istinama, njemu je cilj: vjersko podignuće čovjeka; da nam kaže povijest objave Božje, a sve ostale povijesne, političke, društvene i književne okolnosti služe mu samo kao ljudski okvir. U svetim knjigama imamo tražiti riječ Božju, nju razumjeti; gledati u njima djela Božja, kako Bog upravlja sudbinom i pojedinaca i naroda.

7.

Knjiga o djelima Božjim

Svete knjige nam govore, kako se Bog objavio ljudima, i to ne samo riječima, nego i činom, djelima. Mogli bismo ukratko reći, da je Sveto Pismo povijest čovječanstva, koje je napisala ruka Božja. Za razliku od ostalih svjetovnih starovjekovnih knjiga, u kojima je čovjek u dogadjajima igračka slijepe sudbine, u Svetom Pismu jasno vidimo, kako je čovječja sudbina vodjena jednom višom silom, recimo otvoreno rukom osobnog Boga, od koga čovjek potječe i kome se vraća.

Sve raznovrsne knjige Svetoga Pisma: i povijesne, i poučne, i pjesničke imaju isti cilj: pokazati čovjeku, kako ga Bog vodi i kako mu mora služiti i njega ljubiti. Zato povijesna istraživanja svetih knjiga nailaze na mnoge poteškoće, jer je tamo i djelovanje Božje i djelovanje ljudsko tako usko povezano i isprepleteno, da im je teško postaviti prave granice. Ali u tome je i uzvišenost i veličina Svetoga Pisma.

Najočitije znakove prstiju Božjih u svetim knjigama nazivamo čudesima, koja su u stvari i dokazi Božje objave ljudima. Nažalost, čudesa, koja bi morala biti dokaz Božje obstojnosti i njegova djelovanja u svijetu, za neke su ljude našega vremena kamen spoticanja. Treba reći, da baš proučavanje Svetoga Pisma u posljednje vrijeme i službena tumačenja Crkve olakšavaju i sumnjivcima, da ga prime i lakše razumiju, jer sva nadnaravna djela, o kojima pripovijedaju svete knjige, nemaju istu vrijednost i ne moraju se jednako shvatiti i vjerovati.

Drukčije imamo primiti do znanja izvještaj o Isusovim čudesima ili na pr. o njegovu uskrsnuću, a drukčije, recimo, pripovijedanje o proroku Joni, koji je bio u utrobi ribe ili o tome, kako je Jozua molio sunce da stane i nek ne zalazi, dok ne izvrši svoje djelo.

Mnoga čudesa Staroga Zavjeta kao na pr. prolaz Izraelaca preko Crvenog mora, mäna u pustinji, deset kazna nad Egiptom mogla bi se, strogo govoreći, dogoditi i na prirodan način, ali je i u jednom i u drugom slučaju očit pri tome prst Božji. Kako je to njegova ruka napravila, to nije od naročite važnosti. Glavno je, da tu svatko mora reći: Božje se djelovanje jasno vidi.

Čudesa, koja je Krist učinio, njih na broju 41, jasni su znakovi Božje svemoguće moći, koje ne možemo protumačiti ljudskim razumom. Ili ih moramo primiti onakovima, kakova jesu, ili odbaciti knjigu, koja o njima govori kao nepovijesnu i nepovjerljivu, a to razuman čovjek ne može učiniti. Čudesa su i tada bila i danas su put k Bogu, put k vjeri.

Ali nisu samo čudesa predmet Duhom Svetim nadahnutih knjiga. U njima vidimo, kako ruka Božja vodi čovječanstvo k svijetlu nepogrešive istine, koja se nalazi samo kod Boga. Ti su putovi često i strmi, krivudasti, nekada i teško prohodljivi, ali uvijek pouzdani i sigurni. U svetim knjigama možemo pratiti put čovjeka od njegova stvorenja do posljednjeg suda: od knjige Postanka do Otkrivenja sv. Ivana apostola. U njima je iznesena povijest ljudskoga društva, kako se odvijala, kako se odvija i kako će se odvijati pod vodstvom Božjim.

Oba dijela Svetoga Pisma: i Stari i Novi Zavjet u suštini razradjuju i tumače plan Božji o otkupljenju ljudskog roda. Središnja je točka utjelovljenje i smrt na križu Isusa Krista, sina Božjega. Svi ostali dogadjaji, o kojima govori Sveto Pismo, bilo to povijesni, politički, društveni ili vjerski služili su samo tome, da Sin Božji svoju blagu vijest donese na svijet i da se ona proširi po svijetu.

I sudbina židovskog naroda, kako nam se ona očituje u Starom Zavjetu opet je jak dokaz Božjega vodstva. Mnogi su narodi u starini bili i brojniji i bogatiji i kulturniji i vještiji znanosti i umjetnosti, ali nisu ostavili djelo kao što je Stari Zavjet, jer je njegov začetnik i posredni pisac bio sam Bog, koji je vodio posebnu brigu o tome narodu, iz kojega je imao izići Spasitelj svijeta.

Židovski narod, koji je kroz vjekove bio proganjan, postoji i danas, dok su veliki i poznati stari narodi iščezli s ljudske pozornice. Židovi su ostali kao dokaz veze izmedju njih i Gospodina Boga, a tu vezu zovemo Starim i Novim Zavjetom. Uistinu je to velika tajna, koju možemo razumjeti, ako sve to gledamo očima objave Božje ili drugim riječima: očima vjere.

Osim središnje točke utjelovljenja i otkupljenja, kroz čitavo Sveto Pismo vidimo Boga kao božanskog lončara ili kipara, kojemu je stalo da usavrši svoje lončarsko djelo-čovjeka. Držeći to na umu, možemo razumjeti na oko protivurječnosti i neslaganja izmedju jednog i drugog Zavjeta. Kao što lončar uzima najprije zemlju, pa čini grube oblike, a onda sve ljepše i ljepše, dok na koncu ne stvori savršeno djelo, tako je Bog radio s izraelskim narodom, tako

radi sa svakim čovjekom. Tu je istinu jednom prorok Jeremija jasno izrazio: „Kao što je zemlja u ruci lončarevoj, tako ste i vi u ruci Božjoj." Sveto je Pismo povijest toga dugog rada Stvorčeva na njegovu djelu, čovjeku. Otuda: popravci, rušenja, počinjanja iznova, a to je cilj života: rad, borba, usavršavanje, napredak i put k savršenstvu.

Božja objava nije dobila odmah svoj savršeni oblik. Davana je preko ljudi, koji su podvrgnuti manama, grijesima i slabostima, a u tome je i njezina ljudska bliskost i neposrednost. Nekada to stupnjevanje možemo lijepo pratiti: Abrahamu je objavljeno Božje jedinstvo, Mojsiju vjerski i ćudoredni zakoni, a proroci su budili i izgradjivali savjest pojedinaca, da budu i u unutrašnjosti izvršioci zakona.

Dakle, Stari je Zavjet priprava i pokušaj za pravu objavu, koju je donio Krist. Sve istine i sva pitanja nalaze se u evandjeljima, koja nam govore o djelovanju Krista, koji je dobio onaj oblik, kako ga je bio zamislio vječni lončar.

Kad ovu istinu imamo na pameti, onda nam je jasno, zašto su na krivom putu svi oni, koji uzimaju jednu rečenicu, jednu istinu ili jednu nauku Svetoga Pisma i onda na njoj grade svoju vjeru ili još bolje svoju sektu.

8.

Stari Zavjet — knjiga priprave

Svih četrdeset i pet knjiga Staroga Zavjeta raspravljaju o onome, što je Bog objavio ljudima do dolaska Kristova.

Stari Zavjet počinje s knjigom, koja govori o stvaranju svijeta i čovjeka; to je tako zvana knjiga Postanka. Svetopisamska nauka o stvaranju čovjeka postala je općim dobrom svih naroda; ona je temelj naše uljudbe. Židovski je narod nauku o stvaranju svijeta sačuvao kao dragocjenu duhovnu baštinu i dalje je predao pokoljenjima, koja su dolazila.

Nekoliko prvih poglavlja knjige Postanka jasno nam prikazuju odnos izmedju čovjeka i Boga. Zanimljiva je otajstvena veza izmedju prvih knjiga Svetoga Pisma i izmedju posljednje knjige: izmedju knjige Postanka i izmedju Otkrivenja sv. Ivana apostola. I u jednoj i u drugoj nastupaju andjeli, koji vode borbu za stvar Božju i stvar istine, a protiv laži i nepravde. Iz tih dviju knjiga kao i svih drugih knjiga Svetoga Pisma izbija uvijek jasna istina: Bog je jedan, on je Stvoritelj, on je dao svoj zakon, sve se mora pokoravati njegovu zakonu.

Ali objava Božja u uskom smislu riječi ne počinje s Postankom, nego s jednim semitskim pastirom iz okolice Ura kaldejskoga, koji se spremno odazvao Božjem pozivu i poslušao njegovu zapovijed, a to je Abraham, koji postade vjesnikom Božjih riječi, da se prestane sa zabludama, manama i mnogoboštvom. I zaista je ljudski nerazumljivo, da jedan običan pastir stavi sebi za zadatak života, da dovede svijet

do vjere u jednoga Boga. U tome je prst Božji, njegova volja, drugim riječima: njegova objava.

Od Abrahamova vremena do danas stoje ljudi pred istinom, i njihova je jedina zadaća da služe istini. Da sačuva istinu, Abraham ostavlja poganski grad i sa svojim plemenom odlazi u pustinju. Možda on i nije bio svijestan, da ta njegova odluka znači početak novoga razdoblja u povijesti čovječanstva. Bog je primio njegovu odluku, on je s njim sklopio ugovor, vezu, zavjet. Abrahamovi potomci, poslije nazvani Židovi, primaju na se izuzetnu ulogu, posebnu Božju zaštitu; postadoše izabrani narod uz uvjet, da sačuvaju vjernost, da budu nosioci njegovih zapovijedi, da uzdrže vjeru u jedinoga Boga.

Od toga dana teče sve jasno i svrsishodno. Abrahamova žena nema djece, ali posebnim čudom dobiva potomstvo. Izak dolazi na svijet i mimo prirodnih zakona, to je „sin radosti", kako to njegovo ime u njihovu jeziku znači. Abraham još nije sasvim svijestan, što od njega Bog traži. On sluša, pripravan je i žrtvovati sina, ali to nije volja Božja; Bog hoće poslušnost, a ne žrtvu. On traži od njih vjeru, borbu za dobro protiv zla, on hoće da cijeli narod stvori odluku, da ga sluša i da mu služi. To nije tako lako i ugodno, ali i u svim poteškoćama i napastima narod čuva vjeru u jednoga Boga, a Bog njih štiti od svih neprijatelja. O tome pričaju mnoge knjige Staroga Zavjeta.

Abrahamu je uspjelo sačuvati kod naroda vjeru u jednoga Boga, to je prvi dio Staroga Zavjeta. S Mojsijem počinje drugi dio. O Mojsijevim djelima i njegovu poslanju govore druge četiri knjige: kako je putovao u obećanu zemlju; o naredbama i obredima, koje je Bog preko njega dao narodu; o zapovijedima, koje je od njega primio.

Uzvišen je poziv Mojsijev. I on je običan pastir iz pustinje Madijan. Čuje u gorućem grmu Božji glas. On mora osloboditi narod i dovesti ga u onu zemlju, koju je Bog obećao Abrahamu. Trebalo je i sada borbe, trebalo je slati kazne na Egipat, da pusti njegov narod, da stigne u zemlju, iz koje će izići Spasitelj svijeta. Težak je taj zadatak. Trebalo je gvozdene volje, posebne pomoći Božje, da narod primi deset njegovih zapovijedi. Punih četrdeset godina vodi on borbu za Božju stvar i za njegov zakon. Nije vidio okrunjeno svoje djelo, jer je bio posumnjao u Božju svemoć. Ali uza sve to, od one, možemo reći, rulje izbjeglica, koju je on počeo voditi, stvoren je narod, nacija, koja je uzela za svoj ustav deset Božjih zapovijedi, koje će poslije postati temeljem svih zakona kod svih naroda.

Abraham je sačuvao vjeru u jednoga Boga, a Mojsije je dao zakon. Nastaje židovski narod, koji stvara svoju državu, koji se bavi trgovinom i obrtom, živi u blagostanju, a time dolazi u kušnju i njegova vjera, koju je ipak sačuvao. O tome čitamo u povijesnim knjigama Staroga Zavjeta.

Kod pomazanja Saula za kralja opominje starac Samuel, da njegov narod ne smije živjeti kao drugi narodi, jer Bog s njima ima posebne namjere. Kraljevstvo predstavlja snagu u narodima, ali je i često uzrok propasti kod mnogih naroda. Povijest nam za to daje mnogo i mnogo primjera. Imamo primjer i u Davidu. Bogom oduševljeni i pobožni pjevač krši zakon, kako ga je rijetko koji smrtnik prekšio, i to na sablazan čitava naroda. Ta propast je očito za

Samuela. Kraljevstvo se dijeli: u zapadno ili samarijsko i južno ili judejsko. Poroci i mane vapiju do Boga. Dolaze Asirci, ruše, ubijaju, tjeraju, ali u bijedi, kao i pojedinci tako i nacije, nalaze opet put k Bogu, svome Jahveu, koji ih vodi posebnim putevima, često puta vrlo trnovitim.

Bog nije ipak zapustio svoj narod. Zanimala ga je ta drama. Zato šalje proroke. To čitamo u Izaiji, Jeremiji, Ezekijelu i u drugim tako zvanim malim prorocima. Oni su imali za zadatak da izabrani narod opet dovedu do vjere u jednoga Boga. Oni su tu službu vršili smjelo i odlučno. Proroci već i otvoreno govore o mesiji, o Božjem poslaniku, o Kristu, a tome služi cijeli Stari Zavjet kao priprava. Misao mesijanska osobito je istaknuta kod proroka Izaije.

Stari Zavjet je knjiga priprave. U svim knjigama je jasna jedna nit: pripraviti izabrani narod i čovječanstvo na dva temeljna otajstva vjere: na utjelovljenje Sina Božjega i na djelo otkupljenja. Stari Zavjet sam za sebe danas ne znači mnogo, on ima svoje značenje samo u vezi s novozavjetnom Božjom objavom, s Kristom, koji je kruna Božje objave svijetu. Knjige Staroga Zavjeta su samo priprava na Novi Zavjet.

9.

Novi Zavjet — knjiga objave

Što je u Starome Zavjetu bilo kao priprava, znak, slika, obećanje, očekivanje — to se u Novome Zavjetu sve ostvarilo: evandjelja su kruna, vrhunac i cilj Božje objave ljudima.

Kako je divan i neobičan sadržaj knjiga Novoga Zavjeta! Na zemlju dolazi sin Božji, radja se i živi u siromašnim prilikama u Nazaretu, radi kao zanatlija do svoje tridesete godine, a tada počinje učiti narod, iznosi nauku o kraljevstvu nebeskom, o milosti; čini neobična djela ili čudesa, a na koncu, odbačen od svoga naroda, umire na križu za spasenje i otkup palog čovjeka. U grobu ne ostaje, sam svojom moću ustaje od mrtvih, živi kao takav četrdeset dana sa svojim učenicima i konačno odlazi svome ocu, od koga je došao na zemlju. Kad ne bismo morali tvrdo vjerovati u Božju riječ, koja nas ne može prevariti, onda bi nam se učinio sadržaj novozavjetnih knjiga kao neka istočnjaka priča. Toliko je uzvišen njihov predmet.

Krist, sin Božji, o kome govori Novi Zavjet, je i obećani mesija židovskoga naroda. On to dokazuje ne samo uzvišenom naukom, nego i mnogobrojnim čudesima, djelima, koja može učiniti samo Bog ili onaj, kome Bog dade za to moć. Zato velimo, da su čudesa izvanredna djela u prirodi, koja ne mogu proizvesti prirodne sile, nego jedino svemogući Bog.

Ljudski govoreći, poslije Kristova uzašašća na nebo morala je njegova nauka pasti u zaborav i smanjiti se broj njegovih učenika. Budući da je njegovo

djelo — djelo božansko, to se dogodilo baš protivno: poslije njegova uzašašća, poslije dolaska Duha Svetoga, njegovi učenici i apostoli šire neustrašivo njegovu nauku, i ona ubrzo osvaja sav onda poznati svijet. O tome nas izvještavaju Djela apostolska.

Sveto Pismo Novoga Zavjeta sastoji se od 27 knjižica ili manjih dijelova, a to su 4 evandjelja po Mateju, Marku, Luki i Ivanu i Djela apostolska; poučnih knjiga ima 21: to su poslanice sv. Pavla, sv. Jakova, sv. Petra, sv. Ivana i sv. Jude Tadeja. Samo je jedna proročka knjiga u Novome Zavjetu: Otkrivenje sv. Ivana apostola.

Svih 27 knjiga Novoga Zavjeta čine jednu običnu knjigu običnog oblika, ali ta knjiga svojim neobičnim sadržajem, svojim duhovnim bogatstvom predstavlja najdragocjeniju knjigu u svjetskoj književnosti, koja i poslije dvadeset vjekova nije izgubila ništa od svoje suvremenosti i od svoga značenja.

Krist je stvarni predmet knjiga Novoga Zavjeta. On je, možemo reći, i glavni i prvotni sastavljač tih knjiga, a napisali su ih kao njegovo orudje Bogom nadahnuti ljudi i ostavili kao dragocjenu baštinu čovječanstvu.

Glavne knjige Novoga Zavjeta su evandjelja. Riječ „evandjelje" je grčkog podrijetla, a znači blagu, veselu vijest, koja se donese poslije sretno izvojštene bitke. Dakle, mesija je došao, navijestio je nebesko kraljevstvo, pobijedio je smrt, grijeh i vraga, a o svemu tome izvještava nas uistinu vesela vijest ili evandjelje.

Imamo četiri evandjelja, ali u stvari je jedno evandjelje, jer je jedna blaga vijest, ali u četiri vida, u četiri oblika, kako su nam ga ostavili evandjelisti,

što se i lijepo izrazuje onom riječju: „po" Marku, „po" Mateju, „po" Luki, „po" Ivanu.

Bilo je pokušaja, da se iz svih četiriju evandjelja sastavi jedno potpuno, ali to Crkva nije htjela primiti, jer iako ima u njihovu pripovijedanju nekih razlika, ipak ona čine jednu cjelinu, a s druge strane evandjelja su tako stara, tako vjerodostojna i časna, da ih treba ostaviti onakovima, kako su ih sveti pisci nama ostavili. Tri su evandjelja osobito slična: sv. Mateja, Luke i Marka. I kod njih ima razlika. Tako sv. Marko ne govori o djetinjstvu Isusovu, ne donosi njegovu propovijed na gori, Matej ne govori o njegovu Uzašašću na nebo, a samo u Luki nalazimo izvještaj o njegovu rodjenju i ranom djetinjstvu.

Četvrto evandjelje, koje je napisao sv. Ivan apostol, znatno se razlikuje od ostala tri. On mnoge stvari ne spominje, što ih donose ostala tri evandjelista,a glavni mu je cilj dokazati, da je Isus sin Božji, da onaj, koji to uščita, u to povjeruje i da se spasi. Kod sv. Ivana je uzvišena bogoslovska nauka s dokazima o božanstvu Kristovu, njegovo evandjelje popunja ostala tri, jer je ono i napisano mnogo kasnije. Sam početak njegova evandjelja: „U početku bijaše riječ, i riječ bijaše kod Boga" pokazuje uzvišenost njegove nauke o božanstvu Isusovu.

Sv. Ivan je napisao i tri poslanice i proročku knjigu Otkrivenje. Knjigu „Otkrivenja" nije lako razumjeti, jer je u njoj iznesena sudbina svakog čovjeka, sudbina svijeta uopće. U njoj je prikazan tok cijele povijesti do konca svijeta i konac svijeta i drugi dolazak Kristov. Iz svih djela sv. Ivana apo-

stola izbija ljubav i milosrdje, koje on iznosi kao glavne kršćanske kreposti.

Najviše poslanica napisao je sveti Pavao: 14 na broju. U njima je cijela kršćanska nauka o Bogu, Kristu i o milosti. Pavao je učenik farizeja, ispočetka neprijatelj kršćanstva, ali poslije obraćenja u Damasku on je sav u službi raspetoga Krista; on ništa drugo i ne poznaje, osim Krista.

Djela apostolska napisao je sv. Luka, koji je bio neobično naobražen čovjek, po zanimanju liječnik. Živim stilom opisana je sudbina učenika i apostola Kristovih, te prvi dani nove Crkve i naglo širenje Kristove nauke.

I druge poslanice su vrlo poučno i korisno štivo za svakog kršćanina. Sv. Jakov piše o vjeri i dobrim djelima (ta se poslanica zove i „katolička", jer su je protestanti odbacili), a u poslanicima sv. Petra i sv. Jude Tadeja vidimo, kako se i u prvoj Crkvi moralo boriti, kako je bilo svakakovih poteškoća; sve isto kao i u naše vrijeme.

Jedan je pisac rekao, da su evandjelja najljepša knjiga, što uopće postoji, a to možemo reci i za cijeli Novi Zavjet, pa zato tu knjigu moramo često i pomnjivo čitati.

10.

Smisao Svetoga Pisma

Sveto Pismo je knjiga s tako bogatim i raznovrsnim sadržajem i tako puna tajna, da je nije lako na prvi mah razumjeti. Potrebna nam je za to posebna priprava. To vrijedi i za sve druge knjige, koje su stare stotine i tisuće godina. Svaki od nas može ponoviti one riječi, koje je rekao činovnik kraljice Etiopije (kako to čitamo u Djelima apostolskim) na upit djakona Filipa, da li razumije ono, što čita: „Kako ću razumjeti, kad me nitko nije poučio?"

Mi katolici imamo neprevarljivo učiteljstvo Crkve, koja nam odgovara na sva teška pitanja, što se odnose na razumijevanje Svetoga Pisma. To je i razlog, da nam se zabranjuje čitati Sveto Pismo, koje nije od Crkve odobreno i koje nema posebnog tumačenja.

Mnogima je najveće poteškoća, kako se mogu dovesti u sklad oba zavjeta: stari i novi, kad u njima ima toliko razlika, pa čak na oko i protivnosti. Kako na pr. spojiti ona dva poznata načela Staroga Zavjeta: „oko za oko, zub za zub" s onima Novoga Zavjeta: „ako te netko udari po desnom obrazu, pruži mu i lijevi, činite dobro onima, koji vas mrze i molite se za one, koji vas progone?" Kako to spojiti?

Jasno je, da u oba zavjeta ima različitih pogleda na mnoga važna pitanja. Ali mi smo gornje pitanje već riješili, kad smo rekli, da objava Božja nije odjednom dobila svoj konačan oblik, nego da je bivala postepeno razvijajući se i usavršujući se, dok je na koncu nije konačno izrazio Božji sin, koji je

došao na svijet. I on je jasno dijelio dva zavjeta, kad je ustvrdio: „Ovo je krv moja novoga zavjeta." Dakle, nešto sasvim različito od Staroga. Novi je Zavjet nastavak Staroga, njegovo usavršenje. U tome smislu se imaju razumjeti i one riječi iz crkvene pjesme „Divnoj dakle": „Stari zakon žrtvi novoj — nek se sada ukloni."

Stari Zavjet nije nešto, što je svršilo, što nema više nikakove veze s Novim Zavjetom. Kako je već rečeno, Stari je priprava za Novi. Jedan bez drugoga ne možemo razumjeti. Tu su istinu lijepo izrazili srednjovjekovni umjetnici prikazavši u kipovima, kako četiri velika proroka iz Staroga Zavjeta nose na ledjima četiri evandjelista. Vrlo slikovito i značajno.

Postoji izmedju dvaju zavjeta ne samo jaka duhovna i sadržajna povezanost, nego čak i vanjska u načinu izražaja: ponavljanja iste misli drugim riječima, slikovitost, primjeri, igre riječi i slično. Razumljivo je, da četiri evandjelja, kojima je uglavnom sadržaj život i djelovanje Isusa Krista, imaju mnogo zajedničkih crta sa Starim Zavjetom i židovskom predajom, jer je Spasitelj sam bio u toj nauci uzgojen i u toj sredini živio. To se vidi u izjavama Kristovim, u Marijinu spjevu „Veličaj, dušo moja" kao i u djelima sv. Pavla, koji je imao visoku duhovnu židovsku naobrazbu.

Krist je sam jednom rekao, da nije došao ukinuti zakon, nego ga usavršiti. Na one riječi: „Ljubi gospodina Boga svoga svim srcem, svom dušom, svom pameću", on je nadodao: „A bližnjega svoga kao sama sebe." On je posebno istaknuo, da su ove dvije zapovijedi jednake, a oni da su zanemarili

drugu zapovijed radi svojih nacionalnih, uskih obzira.

Novi je Zavjet dopuna, savršeni oblik Božje objave. Ona zdrava zrna, koja je Mojsije dao na brdu Sinaju, po Kristu i apostolima postali su brašnom, od kog se peče kruh života, čista Božja istina. Na tu nas istinu podsjećaju ručni mlinovi ili žrvnji na starim katedralama.

Najveća je razlika u zapovijedi ljubavi. To je novi zakon, nova zapovijed, kako Krist ističe. Starozavjetni zakon ljubavi je nepotpun, a u Kristovoj objavi on je savršen.

Da se dobro razumije Novi Zavjet, potrebno je poznavati i Stari Zavjet. Zato ga mi kršćani katolici moramo čitati i širiti. Oni čine jedinstvo, oni se popunjuju. Danas Stari Zavjet sam za sebe nema više smisla, on ima svoj smisao samo u sklopu Novoga Zavjeta, jer on je kruna Božje objave. To je izrazio sv. Pavao onim riječima: „Konac, savršenstvo zakona je Krist." Starozavjetni patrijarsi, proroci i kraljevi vodili su ka Kristu. I to može biti vječna dika židovskom narodu, da je u njegovoj sredini začet, rodjen i živio Krist, Spasitelj svijeta.

Neprestana je dužnost kršćana, da pri čitanju ili Staroga ili Novog Zavjeta traže u riječima ili slikama ili u stvari uvijek onaj sveti lik Otkupitelja, o kome ovisi njihov spas. O njemu govore ne samo evandjelja i poslanice i Djela apostolska, nego i knjige proroka Oseje, Miheja, Jeremije, Ezekijela kao i psalmi kralja Davida.

Sveto je Pismo knjiga o djelima Božjim u čovječanstvu, i zato je ne smijemo i ne možemo čitati kao što se čitaju knjige starih poganskih pisaca, na pr.

Ilijada ili Enejida. U Svetome Pismu ima više smisla negoli ga sadrže pojedine gole riječi, jer u njemu ima tajnâ i teških izraza, koje se ne mogu izreći ljudskim jezikom. Ima mjesta, rečenica i dogadjaja, koje imaju i drugi smisao osim doslovnoga, smisao slikoviti ili alegorijski. Tako Krist govoreći o svome uskrsnuću spominje primjer Jone, koji je bio u utrobi ribe tri dana, a Crkva upotrebljava one riječi mudrosti na Bl. Dj. Mariju: ,,Od početka sam bila stvorena, prije bezdana, prije negoli je išta stvoreno.''

Dakako, kako ne možemo svaku riječ Svetoga Pisma doslovno tumačiti, tako isto ne smijemo pretjerano sve tumačiti duhovno ili alegorijski. Uvijek u svetim knjigama treba tražiti glavni plan Božji o spasenju čovjeka, a sve se drugo ima tome podrediti.

Iz svega se gornjega vidi, kako je potrebno, da nas netko pouči u tumačenju svetih knjiga, a to za nas katolike čini Crkva preko svog nepogrješivog učiteljstva. Lako se može upasti u krivu nauku ili zabludu, ako netko uzme samo jednu riječ, jednu rečenicu i njih odvojeno tumači, kao to čine pristalice raznih sekta. Sveto Pismo moramo shvatiti kao cjelinu, kao knjigu o djelima Božjim i o spasenju čovjeka.

11.

Knjiga čovječja

Već smo jednom spomenuli, da je Sveto Pismo i knjiga Božja i knjiga čovječja. Tu istinu moramo imati uvijek na umu, ako želimo pravilno razumjeti Sveto Pismo. Ono nije knjiga, koja je — štono riječ — pala takova s neba, nego je napisana ljudskom rukom i u odredjeno vrijeme. Nadahnuta duhom Božjim, ali napisana od ljudi, ona je duboko ljudska, i zato nama ljudima tako bliska.

U Svetome Pismu su ljudi kroz stoljeća i stoljeća nalazili utjehu, pouku i nadahnuće: zdravi i bolesni, utamničenici i vojnici, putopisci i vjerovjesnici. Ta knjiga im je bila izvor, na kojemu su gasili svoju žedju za istinom, dobrotom i ljepotom.

Koliko samo jasnoće i jednostavnosti u Svetome Pismu! Sveti pisci, koje je nadahnjivao onaj, koji ,,istražuje srce i bubrege'', unijeli su i u svoje spise onu jednostavnost i poznavanje ljudske duše, kakvih svojstava ne posjeduje nijedna ljudska knjiga. Sjetimo se onih jednostavnih i mudrih izreka: ,,pustite mrtve, neka pokopavaju svoje mrtve'', ,,tko je od vas bez grijeha, neka prvi baci na nju kamen'', ,,dajte Bogu Božje, a caru carevo'', i slično.

Nigdje ne nalazimo čovjeka u njegovoj veličini i niskosti kao u Svetome Pismu. U njemu čitamo ljudsko srce, nalazimo svijest krivice i grijeha; značenje kušnje, pada i vjere. Mnoge su istine iz svetih knjiga postale svojinom svih naroda. Koliko je utjecaja imala na uzgoj čovječanstva ona duboka istina: ,,Strah Božji je početak svake mudrosti.''

Ako pomnjivo i u cjelini čitamo Sveto Pismo, naći ćemo u njemu rješenje svih tajna ljudskoga života: pitanje napasti i kušnja, zašto bol i zlo na svijetu, smisao ljudskog života, o životu poslije groba i t. d. Knjiga o strpljivom Jobu krasan je primjer za tu tvrdnju.

Sveto Pismo je knjiga čovječja i po svojoj ljepoti. Ne postoji na svijetu knjiga, koja bi imala toliko književnih odlika kao upravo knjiga Svetoga Pisma. Kako su veličanstveni i ljudski uvjerljivi opisi izlaska iz Egipta ili knjige o kraljevima, ili izvještaji o ustancima Makabejevića ili izvještaji Djela apostolskih. Živost opisâ, uvjerljivost, čovjek s manama i odlikama, — to je sve ono, što daje, ljudski govoreći, umjetnu i književnu vrijednost tim spisima. Pripovjedalačke knjige o Juditi, Joni, Esteri i Tobiji dale su poticaja mnogim piscima i umjetnicima za stvaranje djela slična sadržaja. Spominjem samo našu knjigu „Juditu" od Marka Marulića, koja je knjiga imala veliko i narodno i vjersko značenje za naš narod u ono doba, kad je bila napisana i poslije.

Tko je ikada nadvisio ljepotom pjesme-psalme kralja Davida ili Pjesmu nad pjesmama? Kao primjer nek nam posluži opis proljeća iz Pjesme nad pjesamama: „Zima je prošla, potoci žubore, na poljima se javljaju cvjetovi, došlo je vrijeme pjevanja, čuje se gukanje golubice po poljima, smokve donose svoj plod, a loze mirisni cvijet . . ." Iz te pjesme izbija duboko poznavanje ljudi i prirode. Zato su se svi veliki pjesnici nadahnjivali na svetim knjigama, kao na pr. Dante, E. A. Poe, Hölderlin i drugi.

Nedoknadiva je šteta, što se u školama našega doba ne pridaje Svetome Pismu ona važnost, koja

se daje na pr. grčkim i rimskim piscima. Čitanje svetih knjiga ostavilo bi trajnih utjecaja na uzgoj duha, jer je u Svetome Pismu spojena i grčka prosvjeta i židovska predaja, kako to lijepo nalazimo spojeno u spisima sv. Pavla apostola.

Ali ljepota Svetoga Pisma nije samo u skladnoj primjeni izmedju oblika i sadržaja, u čisto književnim svojstvima; ono posjeduje neki poseban dah, neki sjaj, vječnu riječ, koja je bila u početku, koja je i danas i koja će ostati do vječnosti. Kako je u Kristu spojeno božanstvo s čovječanstvom, tako se može nešto slično reći za i za knjige Svetoga Pisma: i tu je Božje i čovječje spojeno u jednu skladnu cjelinu. I u tome je velika vrijednost Svetoga Pisma.

Što više čitamo Sveto Pismo, to više u njemu nalazimo ono, što odgovara našemu traženju i našoj želji za novim spoznajama. Nema ljudskog područja, u kojemu se ne bismo obogatili čitajući Sveto Pismo, iako je njegov cilj naša duhovna naobrazba i upoznavanje Boga i njegove objave ljudima. U tome je smislu rekao sv. Pavao, da nam je „čitanje Svetoga Pisma za sve korisno".

Razumljivo je, da Sveto Pismo nije pisano za pouku u zemaljskim znanostima, kao na pr. o postanku ili starini zemlje, o vrstama životinja ili bilja ili o zvijezdama. Ono nam daje Božju nauku o vjeri, o nadnaravi, o milostima Božjim. Zato griješe svi oni, koji hoće da svaku izreku ili riječ Svetoga Pisma tumače ili brane znanstveno, jer je ono nauka o nebu, a ne o zemlji. Nije time rečeno, da postoji protivrječje izmedju jednoga i drugoga.

Sva načela ljudskoga odgoja i zdrave naobrazbe nalaze se, u korijenu, u Svetome Pismu. Tko ih od-

baci, pada u pogibelj, da skrene na krivi put, na put propasti. Jedan je pisac lijepo rekao, da bi za dobar uzgoj trebalo dati djeci ne samo da čitaju Sveto Pismo, nego da i uče napamet neke njegove dijelove.

Naša duša nalazi u Svetom Pismu ono pravo duhovno područje, u kome se širi, jača i podiže. Na svakoj stranici osjećamo prisutnost Božju i čovječju čežnju za Bogom, a to mora biti i sadržaj našega života: Bog i čežnja za njim.

12.

Glad za riječju Božjom

Svetome je Pismu cilj, da u nama pobudi čežnju za Bogom, ljubav prema njemu i vruću želju, da ga jednom u vječnosti posjedujemo onakva, kakav jest. Da to iz Svetoga Pisma naučimo, moramo ga, dakako, drukčije čitati negoli se čitaju knjige, iz kojih učimo prirodne ili druge znanosti.

Tko hoće gornje ciljeve uistinu da postigne, taj se ne smije zadovoljiti samo time, da pročita nekoliko izvadaka iz svetih knjiga ili neka neznatna tumačenja, već taj mora čitati cijelo Sveto Pismo, i to često i s dobrim tumačenjima. Što je takodjer vrlo važno, mora ga čitati s posebnom voljom, s posebnim duševnim raspoloženjem, što je jedan pjesnik slikovito i lijepo izrazio: mora ga čitati klečeći na koljenima.

Kako je Sveto Pismo riječ Božja, knjiga o Božjim djelima u svijtu, ne smije nas pri čitanju voditi znatiželja, duh kritike, već ljubav, strahopočitanje, poniznost, otvorenost srca i želja za nadnaravnim. Kad uzmemo u ruke knjige Svetoga Pisma, morao bi svaki od nas reći s Mojsijem: ,,Ovo je tlo sveto", i zato odbaciti sve misli, koje ne dolikuju tome svetome tlu. Više ga čitati srcem, vjerom, ljubavlju negoli razumom i ljudskim sudovima.

Neoprostiva je pogrješka mnogih i mnogih katolika, što nisu uopće nikada u životu štono riječ ni povirili u Sveto Pismo, a baš bi u njemu svatko mogao naći najboljega pomagača i savjetnika u svim

najvažnijim pitanjima ljudskoga života i u svim potrebama duše. Iz njega se može naučiti ljubav prema Bogu i bližnjemu; ono je utjeha za one, koji trpe i koje svijet prezire; može se naučiti umjetnost predavanja u volju Božju, smisao za pravednost i za dostojanstvo ljudske osobe, u njemu može svatko naći utjehu u trpljenju, kušnjama i u napastima.

Pjesnik i kralj David veli u jednome psalmu: „Noću dignite svoje ruke k svetištu i hvalite Gospoda." Čime ćemo ga bolje hvaliti negoli čitanjem Bogom nadahnutih knjiga, jer Sveto je Pismo kao velik i vrlo raznolik molitvenik. U njegove dubine može prodrijeti samo onaj, koji ima vjeru, a tko ima vjeru, taj će se i moliti. Molitva je sredstvo glavnome cilju: približenje Bogu, da dišemo njegovim dahom, a to opet postizavamo, ako su udubljujemo u svete knjige. Pobožni pisac knjige „Nasljeduj Krista", koja se po ljepoti i duhovnoj vrijednosti smatra prvom knjigom iza Svetoga Pisma, čak govori o čitanju Svetoga Pisma kao o drugom stolu Gospodnjem, kao o drugoj pričesti. Dakle, ono ne samo da je skup najljepših molitava, nego je i cijelo knjiga molitve, i to jake, muške i iskrene molitve. U njemu nalazimo život i hranu našoj duši, ono nam samo može utažiti glad za Bogom i njegovom riječju. Sjetimo se uzvišene molitve Očenaša.

Sveto je pismo ne samo nama pojedincima knjiga molitve, nego je ono i cijeloj kršćanskoj zajednici, Crkvi, najglavnija molitvena knjiga. Crkva u svojoj najglavnijoj službi Božjoj, u svetoj misi, donosi nam pred oči odlomke iz poslanica, iz evandjelja, iz Davidovih psalama i ostalih dijelova Svetoga Pisma.

I čim se više u naše vrijeme ističe liturgijska obnova službe Božje, svete mise, tim se više osjeća potreba za čitanjem i upoznavanjem svetih knjiga. Obnova je liturgije i obnova zanimanja za Sveto Pismo.

I svećenička dnevna molitva, koja se zove brevijar ili časoslov, takodjer je gotovo u cjelini sastavljena iz raznih dijelova Svetoga Pisma Staroga i Novoga Zavjeta, jer svete knjige pružaju neposrednost one Božje objave, koju je Bog pred više od četiri tisuće godina dao Abrahamu u Uru Kaldejskomu.

Tko ljubi Sveto Pismo, taj mora zavoljeti i Crkvu, čuvaricu i tumačiteljicu nepogrešivih istina Svetoga Pisma. Svete knjige imaju svoje pravo i duboko značenje jedino u krilu svete Crkve, koju je Krist ustanovio, da bude njegova nasljednica na zemlji. Danas je kršćanima, katolicima čitanje Svetoga Pisma kao neko duhovno blagovanje kruha i vina, bez kojega nema života milosti u nama.

Već smo na početku rekli, kako je Sveto Pismo temelj ljudske uljudbe, a možemo na koncu naših razmatranja reći, da čovjek, kako ga opisuje i želi Sveto Pismo, ne ide po svijetu bez cilja i svrhe, da to nije stroj, već da je to čovjek s dušom i tijelom, vrijedan po svome pozivu i značenju, jednom riječju: stvor Božji s besmrtnom dušom. Čovjek po Svetome Pismu nije igračka sudbine, kako bi htjeli materijalisti i bezvjerci, nego je dio Božjega plana; on sudjeluje u tome planu Božjemu, on shvaća svoju ovisnost o Bogu kao najveću sreću i svoj ponos.

Sveto Pismo je knjiga živoga Boga, a to mnogo znači u naše vrijeme, kad je za mnoge Bog već mrtav.

Zato danas treba obnoviti zanimanje za čitanjem

i proučavanjem Svetoga Pisma, jer je danas zavladao glad za riječju Božjom, o čemu je već prorok Amos jednom davno prorekao: „Doći će dani glada u zemlju, ali ne glada za hranom, već glada za riječju Gospodnjom." Ti dani su u naše vrijeme došli; utažimo tu glad.

Dodatak:

Kako treba čitati Sveto Pismo

Kako smo u prethodnih dvanaest poglavlja vidjeli, Sveto Pismo nije obična ljudska knjiga, nego je to knjiga iliti pismo, kako se u našem jeziku veli, koje nam je napisao Bog i njegov sin Isus Krist. Zato Sveto Pismo ne smijemo čitati, kako se čitaju druge knjige, na pr. romani, pripovijesti, pjesme ili znanstvene knjige. Čitanje Svetoga Pisma je neki vrsti molitva spojena s promatranjem. Sv. Augustin je lijepo rekao: „Dok se moliš, ti govoriš Bogu, a dok čitaš Sveto Pismo, Bog govori tebi."

Čitanje Svetoga Pisma je u naše vrijeme i potreba i dužnost. Kad čujemo i čitamo danas napadaje sa svih strana na našu vjeru, Crkvu i na papu, onda vidimo, kolika je potreba, da poznajemo svete knjige, jer se nekada protivnici pozivaju i na Sveto Pismo.

Tridentinski sabor je izjavio, da su knjige Svetoga Pisma duša Crkve i srce kršćanskoga života. Jasno je, da se tu misli na čitavo Sveto Pismo, ali to vrijedi na poseban način za Novi Zavjet. Tko hoće da s duhovnom korišću čita Sveto Pismo, neka najprije uzme Novi Zavjet, jer su u njemu sadržane sve važnije istine naše kršćanske vjere, pa i one istine, koje su objavljene u Starome Zavjetu. Kao najlakši dio Novoga Zavjeta može se običnim kršćanima preporučiti, da najprije posegnu za Djelima apostolskim, jer je to pripovjedalačka knjiga, u kojoj se opisuje život prve Crkve. Od evandjelja je najprikladnije ono sv. Luke, a onda ostala tri i posla-

nice. Stari Zavjet treba poznavati bar u izvacima: knjige Mojsijeve, knjige o kraljevima, psalme i proroke. Neke knjige Staroga Zavjeta pisane su za ono vrijeme i naširoko, tako da nisu od naročite nužde za prosječna kršćanina.

Kako pisma roditelja i drugih dragih osoba čuvamo i k njima se češće povraćamo, tako i Božje pismo nama moramo imati često puta u ruci, a ne pročitati ga samo jednom. Ono je skup svih vjerskih istina i ono nam je kažiput i svjetionik u pustinji našega zemaljskog života.

Ako hoćemo, da nam čitanje svetih knjiga donese duhovnu korist, moramo ih čitati redovito, gotovo svaki dan, i u tome izdržati. Ako nam to nije nikako moguće, čitajmo ih bar u vrijeme adventa, korizme, za velike blagdane i u nedjelje. U obitelji ih je najbolje čitati večer, kad se svi članovi sakupe oko stola. Kako se je kod nas prije zajednički molila krunica, tako bi trebalo da se svaku večer zajednički čita Sveto Pismo. Zajedničko je čitanje življe i zanimljivije, a može se o pročitanome i zajednički raspravljati. Kad će pojedinci čitati iz Svetoga Pisma, to ovisi i njihovu vremenu i duševnom raspoložemju.

Neki duhovni pisci savjetuju, da se svete knjige čitaju klečeći, jer je to — kako smo gore rekli — neke vrsti molitva. Može se, dakako, čitati i stojeći i sjedeći čak i ležeći u krevetu.

Tko dobije u ruke Sveto Pismo, može ga i pročitati najedamput, da zna, što se u njemu sadrži. Ali poslije treba čitati poglavlje za poglavljem ili o predmetu, koji nas posebno zanima. Takovih stvarnih kazala na kraju Svetoga Pisma nalazimo u mnogim katoličkim izdanjima, tako i u Novome Zavjetu,

što je izišao u prijevodu nadbiskupa dra. Ivana Šarića u Madridu 1953. godine.

Uvijek je potrebno pročitati uvod, tumačenje i bilješke, koje ima svako katoličko izdanje Svetoga Pisma. Za razliku od čitanja drugih knjiga, kod Svetoga Pisma moramo se i pitati, jesmo li razumjeli, što sveti pisac hoće da kaže, kakovu to vezu ima s našim praktičnim svagdanjim životom, i t. d. Ako je Sveto Pismo naša vlastita knjiga, možemo podcrtati važnije izreke i rečenice, koje nam se posebno svidjaju. Možemo ih i zapisati u bilježnicu i tako napraviti zbirku korisnih izreka.

Najvažnije je kod čitanja Svetoga Pisma, da u njemu uvijek tražimo Boga i njegove namjere, njegove misli, njegove nacrte. Dobro je započeti s kratkom molitvom Duhu Svetomu, da nam on rasvijetli pamet i gane srce, da živimo po onome, što nam se govori u Svetome Pismu.

Tko ne pozna Sveto Pismo, ne pozna Krista. Tko ne pozna Krista, ne može reći, da je vrijedan kršćanin. Tko ne ljubi Sveto Pismo, ne ljubi ni Krista ni njegove Crkve. Zato uzmimo često u ruke Sveto Pismo, jer iz njega govori Bog našoj duši, a Božji govor tješi, uči, krijepi, bodri i spašava.

Tisak: Salzburger Druckerei, Salzburg, Bergstrasse 12